

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Prosa Exegesis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

*Nec somnus vigilem domat
 Erumnam, aut tenebris longa dies premit;
 Sed si quando reciditur,
 Se damnis animans hydra repullulat.
 Sic rosum Titij iecur,
 Vt crebro pereat vulnere, non perit.*

PROSA EXEGESIS.

DVPLEX avaritiæ malum his versibus persequitur Ecclesiastes, quod idem paucis hisce verbis complexus est Boëtius:

Boët. lib. 3.
 Metro 3.

*Quamvis fluente diues auri gurgite
 Non expleturas cogat avarus opes;
 Nec cura mordax deserit superstitem,
 Defunctumque leues non comitantur opes.*

Diuitia
 perpetuis
 curis ho-
 minem af-
 figunt.

Avarus, inquit, magno suo malo diuitias conseruat: tum quòd illæ, dum custodiuntur, perpetuis curis, animique cruciatibus materiam suppeditant; tum quia dum per se diffluunt, aut infelici negotiatione dissipantur, aut denique morientem deserunt, non minùs acerbum doloris vulnus infligunt. Et hoc felicitatem vocant? Quis vnquam felicem existimauit eum, qui aspidem sinu foueret, à quâ lethale vulnus acciperet? aut viperinos fœtus, qui viscera idemtidem morsicando corroderent? Et quid aliud à tot curis nocturnisque vigiliis expectes? nōne omnem succum ac sanguinem exsugunt? nōne pectus continuè pungunt, vellicant, excruciant? O infelicem, qui dies noctesque torquetur propter vilissimas terræ fæces, & caduca fortunæ munera! Parum dixi: ô infelicem, qui nihil animo voluit præter vmbras cupiditatum, & vacua habendi simulacra! Quid enim aliud esse dicam Magi-
 stra-

stratum diplomata? quid priuatorum syngraphas?
 quid kalendarium? quid venale tempus? quid sangui-
 nolentas centesimas? quid cetera inanis auaritiæ fom-
 nia. Et hæc quidem non ad extinguendas, sed ad in-
 flammandas cupiditates, non ad animi solatia profi-
 ciunt, sed tormenta: cum nec modum votis ponat aua-
 rus, neque cupiditates suas ratione circumscribat. Ita-
 que elementa concutit, ait Ambrosius, mare sulcat, ter-
 ram effodit, cælum votis fatigat, nec sereno gratus, nec
 nubilo, condemnat prouentus annuos, fetusque terra-
 rum arguit. Denique hoc sunt auaro diuitiæ, inquit
 Chrysostomus, quod furenti gladius: imò longè acer-
 bius quiddam. Nam is qui furit, semel adactò in pe-
 ctus gladio, furore se liberat, & alteram plagam non
 accipit: cupidus verò tametsi dena vulnerum millia,
 ac indies grauiora sibi infligat (vulnera, inquam, frau-
 dis, periurij, mœroris, sollicitudinis, crudelitatis, infam-
 iæ) furorem tamen non exuit, quem summam esse
 prudentiam interpretatur: sed nec infamiam suam per-
 sentiscit, cum nullum veræ laudis gustum habeat: deni-
 que quemadmodum hirundines araneas quasdam, cor-
 poris sui succum ac sanguinem perpetuò fugentes, in-
 ter plumas circumferunt, quæ tamen in pastum illis
 identidem cædunt; sic auarus iisdem illis curis ac sol-
 licitudinibus, quæ cor eius arrodunt, animique vigo-
 rem exhauriunt, assiduè pascitur, adeò vt multò maior
 sit molestia in acquirendo & conseruando, quàm volu-
 ptas in fruendo.

Ambros. de
Cain, lib. 1.

Chrysost.
Orat. de
Auarit.

Sed & aliam causam adsignat Ecclesiastes, cur pro-
 nuntiarit diuitias conseruatas in malum domini sui: *Diuitiæ
fluxæ sunt
& fugaces.*
pereunt enim, inquit, *in afflictione pessimâ,* neque possessio-
 rem vltra tumultum prosequuntur, neque apud here-

Qq 3 dem

dem stabilem sedem figunt. Aut enim potentioris alicuius iniuriâ rapiuntur, aut infelici negotiatione pereunt, aut æstu quodam ac refluxu fortunæ aliò cursum deriuant. Denique inter tot aduersæ fortunæ casus, inter tot rapientium manus, inter tot subuertentium periuria, cuniculos, fraudes, meritò illud de cuiusvis auari thesauro dici potest, quod de aulâ suâ Plautinus dixit Euclio :

Plautus in
Aulular.
Act. 3.
Scen. 6.

*Hanc si Argus seruet, qui oculus totus fuit,
Quem quondam Ioni Iuno custodem addidit,
Is numquam seruet.*

Apud Iureconsultos bona quædam dicuntur eius esse naturæ, ut seruando seruari non possint, cuiusmodi sunt frumentum, vinum, oleum, pecunia : alia verò quæ seruando seruari possunt, ut sunt bona immobilia, aut quæ instar sunt immobilium, ut vasa aurea, argentea, gemmæ pretiosæ, ceteraque generis eiusdem. Ego verò nihil omnium, quæ vulgo in pretio sunt, stabile dici posse contendo. Nam quo pacto stabile dici potest, quod à fortunâ dependet ? quæ si stabilem clienti fidem seruarit, iam fortuna non sit. Itaque nihil horum, quæ magna, speciosa, immobilia habentur, seruando seruari potest : *pereunt enim in afflictione pessimâ* ; quæ sanè tantò acerbior est, quò ardentius amata, & accuratiùs asservatæ fuerant diuitiæ. Amplificans hanc afflictionem Seneca, Si omnia, inquit, alia quibus angimur, compares, mortes, ægrotationes, metus, desideria, dolorum laborumque patientiam, cum iis quæ nobis mala pecunia nostra exhibet, hæc pars multum prægrauabit. Deinde remedium suggerens, Itaque cogitandum est, inquit, quantò leuior dolor sit, non habere, quàm perdere : & intelligemus paupertati eò minorem

Seneca de
Tranquill.
animi, c. 8.

*Paupertas
colenda, cui
minor est
dolorum ma-
teria.*

norem tormentorum, quò minorem damnorum esse materiam. Erras enim, si putas animosius detrimenta diuites ferre. Maximis minimisque corporibus par est dolor vulneris. Bion eleganter ait, non minus molestum esse comatis, quàm caluis, pilos velli. Idem iis omnibus contingit, quibus pecunia sua adhæsit. Tolerabilius autem est, faciliusque, non acquirere, quàm perdere; ideoque lætiores videbis, quos numquam fortuna respexit, quàm quos deseruit.

Alterum remedium suggerit Epictetus, vt fortunæ bona semper fragilia esse meminerimus: imò ne nostra quidem, sed aliena & fortunæ bona. Singulis, inquit, in rebus quæ delectant, vel diliguntur, memento considerare, cuiusmodi sint. Si ollam diligis, cogita te ollam diligere, sic eâ confractâ non perturbaberis. Si fortunæ bona diligis, dic esse fortunæ bona, sic eis ereptis non perturbaberis. Si aliena pro tuis habueris, futurum est vt impediaris, lugeas, perturberis, deos hominesque accuses. Sin id solum tuum existimaris quod tuum est; aliena verò, vt sunt, aliena, nemo te lædet vñquam, neminem accusabis, neminem criminaberis, nullam calamitatem accipies. Denique, Numquam, inquit, te quidquam perdidisse dicito, sed reddidisse. Prædium tibi ereptum est? non periit, sed redditum est. At improbus est qui eripuit. Quid tua id refert, per quem is, qui dederat, à te repetierit. Hactenus ille mirabilis senecio.

Tertium documentum, quod ex his duobus consequens est, subministrat Propheta Regius: *Diuitiæ si adfluant, nolite cor apponere.* Facile est illa dimittere quæ tamquam domus hospitalis sarcinæ in angulo quolibet abiecta & neglecta iacuerunt; illa maiori cruciatu auelluntur, quæ in sinum pectoris recepta, ipsiq; cordi con-

Epictetus
c. 8.

Fortuna
bona vt
aliena kn-
benda.
Idem c. 3.

Idem c. 19.

Plal. 61, 11.
Affectus
non est di-
uitiis affi-
gendus.

Philosophi
qui fortuna
bona con-
tempserint.
Hierony.
li. 2. contra
Iovinian.

conglutinata sunt. Quis autem Christianæ sapientiæ candidatus rebus hisce fluxis & caducis amoris affectu adhærescet, cum videat profanæ Philosophiæ studiosos tam leui manu fortunæ donis missionem dedisse? Nōne Crates ille Thebanus proiecto in mare non paruo auri pondere, Abite, inquit, pessum malæ cupiditates, ego vos mergam, ne ipse mergar à vobis? Quid verò Diogenes? qui eò vsque se vitæ subsidiis nudauit, vt nihil fortunæ reliquum fecerit quod auferret. Itaque cum seruus illi vnicus fugisset, tanti non aestimauit eum, cum monstraretur, reducere, Turpe est, inquit, Manen sine Diogene posse viuere, Diogenem sine Mane non posse. Nos verò tantò libentiùs hæc omnia fortunæ dona repudiabimus, si meminerimus à Christo cælesti Doctore pronuntiatum: *Quàm difficile qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt! Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum Dei.* Quid enim proderit diuitiis ac deliciis impinguatū esse, incrassatum, dilatatum, si hanc fortunæ pinguedinem angusta cæli porta non capit? Certè cautos nos ad circumspectos reddere debet Horatianus ille Apologus:

Horatius
lib. 1. Epist.
ad Mecæn.

*Fortè per angustam tenuis vulpecula rimam
Repserat in cumeram frumenti, pastaque rursus
Ire foras pleno tendebat corpore frustra:
Cui mustela procul, Si vis, ait, effugere isthinc,
Macra cauum repetas arctum, quem macra subisti.*

Hac ego si compellar imagine, cuncta resigno,
ait Horatius. Ego verò multò meliùs ac solidiùs dicam:
Si grauiissimo Christi monitu, si rerum ipsarum vanitate, si mortis necessitate, si cælestis patriæ desiderio compellor, cuncta resigno, abdico, execror, detestor,
quæ

quæ me inani somnio ludificant, quæ animum tot curis & aculeis lancinant, quæ me ab æternæ beatitudinis ingressu præpediunt: & hac præclarâ Bernardi sententiâ maiores ipse mihi stimulos ad rerum humanarum despicientiam subdo: Væ væ! vapor est ad modicum parens, quod æternæ felicitati aditum intercludit, quod perennis luminis incircumscriptam claritatem abscondit, quod summæ priuat dignitatis honore. Quousque tu tantæ gloriæ præfers fœnum, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur? Si sapis, si habes cor, si tecum est lumen oculorum tuorum, desine ea sequi, quæ & assequi miserum est. An non ea satiùs cum honore spernis, quàm cum dolore perdis? An non ea prudentiùs Christi cedis amori, quàm morti? Nihil intulisti in hunc mundum, haud dubium, quia nec auferre quidquam poteris. Dormies somnum tuum, & nihil inuenies in manibus tuis. Sed quia non omnium est ad hoc Christianæ sapientiæ culmen adspirare, subiicit Ecclesiastes quod minoris est perfectionis, honestum scilicet diuitiarum vsum: quo nihil est conducibilius in hac fluxâ fragiliq̃ue conditione mortalium.

Bernardus
Epist. 103.

S E C T I O N O N A.

ECCLESIASTES.

VERS. 17. Hoc itaque visum est mihi bonum, vt comedat quis, & bibat, & fruatur lætitiâ ex labore suo, quo laborauit ipse sub Sole, numero dierum vitæ suæ, quos dedit ei Deus, & hæc est pars illius.

18. ^a Et omni homini, cui dedit Deus diuitias, at-

^a Aquila
habet,

R r

que

Quare